

Одлука од кралот Филип Трети Аридај испратена до хеленските граѓани

Наталија Поповска

Институт за национална историја
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје

natalija.popovska@gmail.com

АПСТРАКТ

Овој прилог содржи превод на еден сочуван документ од македонската кралска канцеларија. Содржината на документот претставува сведоштво за односите помеѓу дијадосите од една страна и на дипломатските односи меѓу македонската кралска куќа и на хеленските полиси од друга, за време на владеењето на кралот Филип Трети Аридај (323-317 г. ст.е).

Клучни зборови: Диодор, Филип Трети Аридај, дијадоси, одлука, македонска кралска куќа, хеленски полиси

Во осумнаесеттата книга од делото „Историска библиотека“ на античкиот автор Диодор, библиографски засведочено како општа историја, е запишан еден од ретките документи [1] на македонската кралска канцеларија од IV в. ст.е. сочувани во литературната традиција. Се претпоставува дека е објавен во есента 319 г. ст.е. [2] Најверојатно Диодор го цитирал според записите на Хијероним од Кардија, кој е негов главен извор за историјата на дијадосите [3]. Овој документ произлегол од настаните кои се случиле во 319/318 г. ст.е. Според Диодор, тоа се годините: „Кога во Атина архонт бил Аполодор, а Римјаните ги избрале конзулите Квинт Попилиј и Квинт Публиј“ [4].

Во Македонија, тогаш, само формално владеел Филип Трети Аридај (323-317 г. ст.е.) заради своите слаби ментални способности. Полиперхонт, едниот од дијадосите, всушност ја имал власта и влијание на дворот и по секоја цена се трудел на своја страна да ги држи македонските традиционалисти. Сакал да остави впечаток дека тој самиот сака да го заштити кралското семејство. [5] Тоа всушност многу јасно се гледа од содржината на овој документ и од толкувањето кое се обидува Диодор да го даде во следниот раздел од осумнаесеттата книга. [6] Намерата на Полиперхонт била да ги придобие хеленските градови на своја страна, преку враќање на демократијата и враќање на бегалците. За таа цел биле повикани претставниците на хеленските градови и одлуката им била соопштена. Оваа одлука добила форма на пишан документ. Документот значел големи промени во дипломатските односи меѓу дијадосите и во односите на македонската кралска куќа со хеленските полиси. Поконкретно, повторно се воспоставила врска со Олимпија, која била повикана да се врати на дворот и со Евмен кому му било порачано со своите одреди во Кападокија да се спротивстави на Антигон. [7]

Одлуката е доставена од името на Филип Трети Аридај, но е пишувана во прво лице множина. Тоа упатува на три претпоставки: едната е кралот да зборувал во прво лице множина, заради потсилувањето на неговата моќ, втората е, под *Ние* да се подразбира дека се тоа кралот и Полиперхонт и третата е, од кралот заедно со Полиперхонт и со „Пријателите“. Тоа биле трите институции на врховната власт во Македонија. Од сите овие варијанти најверојатна е втората, бидејќи знаеме дека Филип Трети Аридај бил неспособен и не можел да владее сам, што му помогнало на Полиперхонт да воспостави комплетна контрола, а веројатно имал и комозија да не ги вклучува „Пријателите“ кога зборувал од името на кралот. *Одлуката*, според Диодор [8] гласи:

1. „Бидејќи нашите претци многу ги задолжиле Хелените, и Ние сакаме да го следиме нивниот пример и да ги покажеме пријателските чувства кои ги имаме спрема Хелените [9]. 2. Претходно, кога Александар го напушти овој свет и кралската власт ја добивме Ние, сметавме дека треба да го вратиме мирот и уредувањето кое го воспостави нашиот татко Филип [10] и затоа на сите градови им испративме писма во врска со ова прашање. 3. Додека бевме далеку од Хелада, се случи еден дел од Хелените да биде заведен од лошо расудување и да завојува со Македонците и тие да бидат победени од нашите војсководци [11]. Треба да знаете дека за тоа беа виновни генералите [12] и дека Ние, сега, верни на претходната политика, ви го враќаме мирот и поредокот кој го имавте за време на Филип и на Александар и ви дозволуваме за сè да постапувате во склад со нивните поранешни одлуки. 4. Нека се вратат сите оние кои нашите генерали ги протерале од градовите или тие сами ги напуштиле, почнувајќи од годината кога Александар премина во Азија. [13] На сите ним да им биде вратен сиот имот и сите граѓански права, без да се мешаат во партиските борби и нека уживаат целосна амнестија. Ако имало некоја пресуда против нив, да биде поништена освен во случај на крвопролевање или светогрдие во склад со Законот. 5. Враќањето е забрането за граѓаните на Мегалополис, кои заедно со Полиенет [14] се протерани заради предавство, потоа граѓаните на Амфиса, Трик, Фаркадон и Хераклеја. [15] Другите нека бидат примени во градовите пред триесетти Ксандик [16]. 6. Доколку Филип и Александар донеле некои противречни одлуки, нека дојдат засегнатите, за да ги исправиме во корист Наша и на граѓаните. Атињаните нека задржат сè како во времето на Филип и на Александар [17], а Оропос нека им биде даден на Оропјаните, како што е и сега. 7. Самос им го даваме на Атињаните, бидејќи им го даде нашиот татко Филип. Сите Хелени да одлучат да не војуваат против Нас. Ако некој постапи спротивно, нека биде прогонет заедно со целото семејство, а имотот нека му биде одземен. Полиперхонт го овластивме да се погрижи и за ова и за се останато. 8. Како што ви напишавме и претходно, покорувајте се на неговите наредби, а оние кои нема да исполнат некоја од овие одредби, ќе бидат казнети“.

[18]

Белешки

[1] Во текстот документот оригинално се нарекува *διάρρηξις*. Ова кралско послание (*litterae regiae*.) сметам дека во превод најдобро е да биде *одлука*.

- [2] Hammond, N. G. L., III (1988) 133-134.
- [3] Диодор го споменува Хијероним од Кардија и неговиот спис „Историја на Дијадосите“. Diod. XVIII 42.
- [4] Diod. XVIII, 44.
- [5] Diod. XVIII 53-54.
- [6] Diod. XVIII, 57.
- [7] Plut. Eum. 13,1.
- [8] Преводот е направен според текстот во критичките изданија: Diodori Bibliotheca Historica, Vol IV-V. Diodorus Siculus. Immanuel Bekker. Ludwig Dindorf. Friedrich Vogel. Kurt Theodor Fischer. in aedibus B. G. Teubneri. Leipzig. 1903-1906 и Diodorus of Sicily, in twelve volumes, Harvard University Press: vol. IX, Book XVIII transl. By Russel M. Geer, 1962. Во двете изданија текстот е идентичен.
- [9] На почетокот се истакнува традиционалното пријателство на Македонците и Хелените кое влече корени уште од времето на Александар Први (495-450 г. ст.е.) и лесно може да се интерпретира како „филхеленство“. Дури и некогаш тоа да постоело, во случајов се работи за чиста политичка игра, која треба да послужи во борбата за доминација на престолот и во регионот.
- [10] Општиот мир (*Κοινὴ Εἰρήνη*), воспоставен од Филип Втори после битката кај Хајронеја. Борза (2004), 252-359. Tod. (1948), 177. Hammond, II (1979), 623-646.
- [11] Ламиска војна, 323 г. ст.е. есен. Hammond, III (1988), 107-116.
- [12] За насилството извршено над Хелените во 322 г. ст.е. обвинети биле Антипатар и Кратер.
- [13] Александар Трети преминал во Азија во 334 г. ст.е.
- [14] Полиенет веројатно бил од Мегалополис кој во 323 г. ги убедил граѓаните да застанат на страната на Атина и Ајтолија, а против Македонците.
- [15] Колку што ми е познато за овие протерувања нема податоци во други извори.
- [16] Ксандик, *Ξανδικός*, или, како што е напишано кај Диодор, *Ξαντικός*, е месец од македонскиот календар (месецот март). Во лексиконот на Хесихиј пишува дека тогаш Македонците имале чистење на војската. Се поклопува со пролетната рамнодневица. Hesych. (1861) p.1099.
- [17] Филип Втори на Атињаните им дозволил да ги задржат Самос, Лемнос, Скирос, Имброс и Делос, а им го дал и Оропос, кој бил одземен од Тебанците. Оропос бил град во Бојотија кој станал самостоен после Ламиската војна во 323 г. ст.е.
- [18] Diod. XVIII 56.

Список на користена литература

- Борза, J. H. (2004), Во сенката на Олимп: појавата на Македон, Патрија, Скопје.
- Hammond, N. G. L., Wallbank, F. W. (1988), "History of Macedonia". Vol. III, Oxford University Press.
- Hammond, N. G. L., Griffith, G. T. (1979), "History of Macedonia". Vol. II, Oxford University Press.
- Schmitt, H. H., ed. (1969), Die Staatsverträge des Altertums III: Die Verträge der griechisch-römischen Welt von 338-200 v. Chr., Beck: Munich.
- Tod, M. N. (1946-8), A Selection of Greek Historical Inscriptions, Vol. I-II, Oxford University Press.

Извори

- Diodori Bibliotheca Historica, Vol 4-5. Diodorus Siculus. Immanuel Bekker. Ludwig Dindorf. Friedrich Vogel. Kurt Theodor Fischer. In aedibus B. G. Teubneri. Leipzig. (1903-1906).
- Diodorus of Sicily, in twelve volumes, Harvard University Press: vol. IX, Book XVIII transl. by Russel M. Geer (1962).
- Hesychii Alexandrini, Lexicon, ed. M. Schmidt, Jenae. (1861). Plutarchi Vitae Parallelae, ed. C. Sintenis, Lipsiae: Vol. VIII (1921).
-

The Decree of King Philip III Arrhidaeus Issued to the Greek Citizens

SUMMARY

Natalija Popovska

Institute of National History - Skopje
University "St. Cyril and Methodius" - Skopje

natalija.popovska@gmail.com

Keywords: Diodorus, Philip III Arrhidaeus, diadochi, decree, Macedonian royal house, Greek city states

This article contains the Macedonian translation of one of the few documents preserved in the literary tradition related to the Macedonian royal office from the 4th century BC. This document is referred to in the eighteenth book of the work "Historical Library" (XVIII, 56) by Diodorus of Sicily, bibliographically recognized as a universal history. It is assumed to have been released in the fall of 319 BC. The document arose from events that occurred in the 319/318 BC. This document shows major changes in diplomatic relations among the diadochi and the relationship of the Macedonian Royal House with the Greek city-states. In this contribution, the historical, political and cultural contexts associated with this document are briefly explained.